

ЂУЗЕПЕ ВЕРДИ (Le Roncole 10 X 1813 – Милано 27. I 1901).

Спада међу најзначајније композиторе италијанске опере не само у XIX веку него и у читавом њеном раздобљу.

Његово стварање протеже се на распон од преко пола столећа. Читавог свог дугог живота Верди се бавио готово искључиво компоновањем опера. Написао их је много више него што се обично мисли – чак 26, од којих поједине имају по две верзије.

Прва Вердијева опера *ОБЕРТО*, изведена је у Милану 1839. године, а за њом даље следе: *ЈЕДАН ДАН КРАЉЕВАЊА (Лажни Станислав)*, 1840; *НАБУКО*, (1842), *ЛОМБАРДИЈЦИ*, 1843. (прер. 1847); *ЕРНАНИ* (по В. Игоу), 1844; *ДВА ФОСКАРА* (по Бајроу), 1844; *ЈОВАНКА ОРЛЕАНКА*, 1845; *АЛСИРА* (по Волтеру), 1845; *АТИЛА*, 1846; *МАГБЕТ* (по Шекспиру), 1847. (прер. 1865); *РАЗБОЈНИЦИ* (по Шилеру), 1847; *ГУСАР*, 1848; *БИТКА КОД ЛЕЊАНА*, 1849; *ЛУЈЗА МИЛЕР* (по Шилеру), 1849; *СТИФЕЛИО*, 1850. (прер. 1857); *РИГОЛЕТО*

(по В. Игоу), 1851; *ТРУБАДУР*, 1853; *ТРАВИЈАТА* (по А. Дими мл.), 1853; *СИЦИЛИЈАНСКЕ ВЕЧЕРИ*, 1855. (прер. 1856); *СИМОН БОКАНЕГРА*, 1857. (прер. 1881); *БАЛ ПОД МАСКАМА*, 1859; *МОЋ СУДБИНЕ*, 1862. (прер. 1869); *ДОН КАРЛОС*, 1867; *АИДА*, 1871; *ОТЕЛО* (по Шекспиру), 1887. и *ФАЛСТАФ* (по Шекспиру) 1893.

Риголето–Трбадур–Травијата

Већ прве Вердијеве опере поседују изузетне музичке квалитете. Ослободивши се утицаја Росинија и Доницетија, Верди постепено проналази властити уметнички израз. Тежиште његових опера је на вокалном делу партитуре, а главно му је изражајно средство арија. Али Верди открива и у хору врло важан конструктивни елемент који ће, нарочито у *Набуку*, постати један од главних фактора радње – симбол храбрости и снаге широких народних маса.

У то време В. је написао, једну за другом, три своје славне опере, блиставо сазвежђе од три сјајне звезде: *Риголето*, *Трубадур* и *Травијата*, популарне и јуче и данас, стално на репертоару оперских сцена широм света.

Иако су конструкцијом врло блиска традиционалном типу велике романтичне опере, та дела доносе новости које су повредиле искварени укус размажене италијанске позоришне публике. Оживљавајући на сцени дворску луду (*Риголето*), Цигане (*Трубадур*) или жену из полусвета (*Травијата*), он ће мајсторски продрети у психу тих људи и постићи врхунац драмске напетости управо у њиховом сукобу с изопаченошћу и лицемерјем тадашњих друштвених прилика. Та тежња за реализмом и прецизном карактеризацијом ликова повлачи за собом и нов однос према либрету, који за Вердија није нужно зло при компоновању опере, него прави извор инспирације. Из његових писама либретистима Ф. М. Пиавеу и А. Боиту лако је закључити да је сам право скице с детаљним описима призора, карактера и понашања ликова, па се улога либретисте често ограничавала само на преношење Вердијевог плана из прозе у стихове. Нужна последица Вердијеве оперске концепције јест и нови третман гласова, али је пренагњена тврдња да он у својој романтичној трилогији – како неки заједнички именовом зову те три опере – потпуно прекида с традицијом белканта. Верди остаје увек и пре свега мелодичар, али му певање није циљ него средство за интензивније оживљавање драмске радње.

Његове опере, које и данас стоје као основа светског оперског репертоара, бесмртни су споменик италијанској оперској уметности и трајно сведочанство о непролазној лепоти Вердијеве музике.

Вердијеве опере извођене на сцени Српског народног позоришта: *Трубадур*, *Травијата*, *Риголето*, *Аида*, *Бал под маскама*, *Отело*, *Дон Карлос*, *Набуко*, *Симон Боканегра*, *Моћ судбине*, *Магбет*. Опера *Трубадур* је прва Вердијева опера изведена 17. фебруара 1921. године, а опера *Травијата* је најчешће извођена опера на сцени СНП

САДРЖАЈ

Прва слика

У замку грофа Луне, заповедника краљевске војске, официр Ферандо прича окупљеним војницима како је нестало грофов млађи брат. Као дечака урекла га је стара Циганка коју је за казну стари гроф осудио на ломачу. Из освете, Циганкина кћи је украла грофовог сина, а дечје су тело нашли на истој ломачи на којој је спаљена њена мајка. Отац никада није поверовао у синовљеву смрт те је старији син обећао грофу да ће трагати за братом. При крају приче Ферандо са забињом спомине веровање да дух спаљене Циганке лута наоколо у ноћне сате.

Друга слика

У врту замка дворска дама Леонора открива дружбеници Инес занос што га осећа према непознатом трубадуру. Стиже и гроф Луна заљубљен у Леонору, одлучан да јој призна осећања, али у том часу зачује се песма трубадура, па се гроф Луна сакрива у мрак. Серенада трубадура дозвола је поново Леонору. У мраку, забуном, она прилази скривеном Луни. У насталом сукобу Луна открива супарника, то је Манрико, непријатељ арагонског краља и вођа побуњеника, који у грофов замак долази по цену властитог живота. Њих двојица укрштају мачеве.

Трећа слика

У циганском логору Манрикова мајка Ацучена сећа се сурове смрти своје мајке која је завршила на ломачи. Занесена открива Манрику како је за освету украла грофовог млађег сина, но забуном је бацила у ватру своје властито дете. Манрико је збуњен: ко је онда он, ако није Ацученин син? Циганка му горко предбацује што у двобоју није убио Луну, али јој Манрико објашњава да му је нека виша сила зауставила руку. Ацучена тражи од њега да убудуће не штеди живот грофа Луне и да изврши освету. Гласник му доноси вест о одласку Леоноре у манастир, јер верује да је Манрико страдао у борби. Манрико жури да је спаси.

П а у з а

Четврта слика

Гроф Луна с војницима чека сакривен у манастиру у намери да отме Леонору. Пре него што су то успели стиже и Манрико са својом четом и Леонора, срећна, одлази са њим.

Пета слика

У логору под тврђавом Кастелор војнице грофа Луне припремају се за јуриш. Стража открива у близини Циганку Ацучену и доводи је пред Луну. Ацучена тражи сина, а када у разговору дозна да је Луна брат дечака што га је у младости отела да би осветила мајку, обузима је паника. И Ферандо је препознаје. У очају, Ацучена помиње Манриково име и тиме одаје Луни да је ухватио мајку омрзнутог противника и супарника. Луна је осуђује на ломачу.

Шеста слика

У замку Кастелор Леонора и Манрико су пред венчањем, но стиже вест да је Ацучена заробљена и да је воде на ломачу. Манрико позива своје војнике и креће да ослободи мајку.

П а у з а

Седма слика

Манрико је изгубио битку, ухаваен је и заточен у тамници. Леонора одлучује да га спасе по цену властитог живота. Са собом носи сакривени отров, који ће јој помоћи у одсудном часу. Стиже Луна и Леонора нуди себе у замену за Манриков живот. Луна пристаје и одмах издаје налог за ослобађање Манрика. За то време Леонора испија отров.

Осма слика

У мрачној тамници Ацучена и Манрико очекују смрт. Долази Леонора носећи Манрику вест о помиловању. Сазнавши да она не може поћи с њим, Манрико је оптужује за издају. Тек када она клоне, он сазнаје страшну истину. Она умире а Манрика воде на губилиште. У том тренутку буди се Ацучена и панично тражи Манрика. Луна јој показује губилиште. Она открива Луни да је убио рођеног брата, а затим колоне крикнувши: “Сад си освешена, мајко!”

Ђузепе Верди (Giuseppe Verdi)

ТРУБАДУР (IL TROVATORE)

Опера у три чина (осам слика)

Либрето према А. Гарсији Гутјересу написали Салваторе Камарано и Л. Е. Бардаре

Диригент **ЖЕЉКА МИЛАНОВИЋ**
Редитељ **ВОЈА СОЛДАТОВИЋ**
Сценографска адаптација **ДАЛИБОР ТОБЦИЋ**
Избор костима **ЈАСНА БАДЊАРЕВИЋ**
Диригент Хора **ВЕСНА КЕСИЋ-КРСМАНОВИЋ**
Сценски покрет **ДРАГАН ЈЕРИНКИЋ**

Улоге:

Гроф Луна **ЕМИЛ МАТЕИ**, Румунија / **БРАНИСЛАВ ВУКАСОВИЋ**

Леонора, дворска дама **СВИТЛАНА ДЕКАР** / **САНЕЛА МИТРОВИЋ**

Ацучена, стара Циганка **ВИОЛЕТА СРЕЋКОВИЋ** / **МАРИНА ПАВЛОВИЋ-БАРАЋ**

Манрико, трубадур **МИЉЕНКО ЂУРАН**, Хрватска / **САША ПЕТРОВИЋ**

Ферандо, заповедник Луниних војника **БРАНИСЛАВ ЈАТИЋ** / **ГОРАН КРНЕТА**

Инес, Леонорина дружбеница **ЛАУРА ПАВЛОВИЋ**

Руиз, заповедник Манрикових војника **ИГОР КСИОНЖИК** / **БРАНИСЛАВ ЦВИЈИЋ**

Стари Циганин **ЖЕЉКО Р. АНДРИЋ** / **ДРАГАН ЂУРИН**

Гласник **БРАНИСЛАВ ЦВИЈИЋ** / **ИГОР КСИОНЖИК**

Деца **ОЛИВЕРА МИТРОВИЋ** и **ЛУКА ПЕТРОВИЋ**

ХОР И ОРКЕСТАР СНП

Место и време догађања: Бискаја и Арагонија (Шпанија) XV век

Прво извођење опере: Рим, Театар Аполо, 19. I 1853. / Прво извођење у СНП: 17. II 1921.

Концертмајстори: Владимир Ђуковић, Флоријан Балаж
Корепетитори: Ирина Митровић, Данијела Ходоба-Леш, Глеб Горбунов
Инспцијенти: Олга Бановчанин, Дејан Теодоровић, Тања Цвијић
Шаптачи: Боженка Очовај, Милена Цап-Ђујић
Мајстор светла Младен Букарица
Обрада текста за дисплеј Иван Свирчевић

Представа траје: око два и по сата
Премијера: 4. октобар 2008, сцена “Јован Ђорђевић”

ЖЕЉКА МИЛАНОВИЋ

Рођена 1965. у Београду. Дипломирала на Факултету музичке уметности у Београду, код професора Станка Шепића 1988. године; на истом факултету је и магистрала 2000. године. Носилац је неколико савезних награда стечених током студија: Сарајево, 1983, Загреб, 1986 – награда на XX такмичењу музичких уметника Југославије, као и награде Универзитета уметности у Београду. Наступала је с оркестром Београдске филхармоније, Симфонијским оркестром Радио-телевизије Србије и Оркестром Академије уметности из Новог Сада. Током студија ангажована у КУД "Абрашевић" и хору Београдски мадригалисти. У Опери Народног позоришта у Београду делује од 1988, а као диригент од 1991. Од јануара 1995. године је стални диригент Опере Српског народног позоришта где на репертоару има опере и оперете: *Трубадур*, *Набуко*, *Кавалерија рустикана*, *Фауст*, *Мајска ноћ*, *Кармен*, *Мадам Батерфлај*, *Слушавка господарица*, *Моцарт и Салијери*, *Сутон*, *Код Феме на балу*, *Еро с онога свијета*, *Слепи миш*, *Васкрсење*, *Тоска*, *Катарина Измајлова*, *Боџи* и балете *Ромео и Јулија* и *Лабудово Језеро*. Награда: Годишња награда СНП за дириговање оперете *Слепи миш* 2004. и за дириговање прайзведбе опере *Васкрсење* Франка Алфана 2005. похвала за дириговање балета *Ромео и Јулија* 2008. С Опером Српског народног позоришта наступала је на БЕМУС-у 1995, у Центру "Сава" 2003. и 2004. године, а у јуну 2006. на Интернационалном оперском фестивалу у Мишколцу (Мађарска) с опером *Васкрсење*. Члан је Удружења музичких уметника Србије.

Виолета Срећковић, Бранислав Јатић и мушки хор

Емил Матеи и Свитлана Декар

Марина Павловић-Бараћ и Саша Петровић

Бранислав Јатић, Емил Матеи, Игор Ксионжик, Свитлана Декар и Миљенко Ђуран

ВОЈА СОЛДАТОВИЋ

Рођен је у Новом Саду. После матуре, уписује студије режије на љубљанској Академији за позориште, радио, филм и телевизију у класи проф. Славка Јана. Већ 1967. дебитује као редитељ у Љубљани, а исте године потписује и свој први ангажман у СНП-у где режира и дипломску представу. Године 1971. прелази у Марибор у СНГ у коме остаје двадесет сезона, да би се 1991. вратио у Нови Сад, као управник Позоришта младих. Од 1. септембра 1999. поново је у Српском народном позоришту као стални редитељ Опере. За 40 година редитељског рада Солдатовић је режирао преко 180 представа широм бивше Југославије, али и у иностранству, а има и преко 200 телевизијских режија за ТВ Љубљану, ТВ Марибор и ТВ Нови Сад. Добио је више признања за свој редитељски рад међу којима је Борштникова награда у Марибору 1971, два *Златна смијеха* у Загребу 1988, Октобарска награда Новог Сада 1993, Награда за режију на Сусрету војвођанских позоришта 1997, Златна медаља "Јован Ђорђевић" 2000, Искра културе 2002. и многа друга признања.

У Опери Српског народног позоришта дебитовао је режијом комичне опере *Вива ла мама*; године 1992. режира мјузикл *Виолиниста на крову*, који постаје култна представа СНП-а; 1999. је режирао оперу *Алеко*, која је награђена Медаљом Пушкина а 2003. Вердијеву оперу *Риголета*, с којом је Опера СНП-а доживела овације у Кану (Француска) 2006. године. Поред наведених, Солдатовић је режирао Штраусову оперету *Барон циганин*, мјузикл *Човек од Ла Манче*, Доницетијев *Љубавни напиток*, дејче опере *Јежева кућица* и *Медведова женидба*, док је режијски обновио Вердијеву *Травијату*. За Новосадски летњи фестивал режирао је Моцартову *Наивну варку*. Предавао је глуму оперским певачима и водио Оперски студио на Академији уметности у Новом Саду, као и на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу.

Виолета Срећковић и Миљенко Ђуран

Свитлана Декар, Лаура Павловић и женски хор

Мушки хор

Бранислав Вукасовић и Санела Митровић

О ОПЕРИ ТРУБАДУР

У трагању за новим либретом, по завршетку *Риголета* (1851), Верди се поново прихватио литературе. Овај пут пажњу му је привукла драма *Трубадур* (*El trovador*), тада младог шпанског аутора Антонија Гарсије Гутјереса (Antonia Garcie Gutierrez), познатог представника шпанског романтизма. Привукао га је лик Циганке Ацучене, жене с необичним и "јединственим" карактером, како је Верди говорио. Либретиста Салваторе Камарано (Salvatore Cammarano), с којим је мајстор већ сарађивао, добио је нови задатак. На жалост није успео завршити *Трубадура*, умро је 1852. године, а задатак је преузео његов млађи колега Емануел Бардаре (Emanuele Bardare). Технички део партитуре завршио је Веди за само четири недеље. Премијера опере *Трубадур* 19. јануара 1853. била је изведена заиста под драматичним околностима. Римска публика стајала је у блау и води до глежња пред благајном Аполо театра, јер се Тибар тих дана излио преко својих обала и поплавио римске улице. Успех премијере био је прави тријумф, од тог тренутка опера је започела свој пут по свету који и данас траје. Музика у *Трубадуру* је спонтана, извире из срца и плени својом снагом и непосредношћу у аријама, ансамблима, дуетима. Цео материјал поделио је на четири чина и свакоме дао драматуршки врло јасан наслов: дуел, манастир, Циганка и отмица. Он је разбио схематизацију италијанске оперске либретистике. Дубоко је захватио у драму и музички карактер ликова гледајући у својим оперским јунацима најпре људе, човека са свим његовим добрим и лошим особинама. У једној такој романтичарској наивној фабули срећемо неколико тема. Главна тема из које резултира и сама идеја опере је освета Циганке. Контрастна тема, ако је тако можемо назвати, је освета грофа Луне. Најснажнија драматичка снага лежи у Ацучени чији нагон и страст стављају радњу у покрет. "Морају се обе велике страсти те жене, Ацучене, оставити да трају до краја, љубав према Манрику и дивља жеђ за освету мајке". Друга тема је тема љубави. Љубав Манрика и Леоноре с једне стране, а друга, љубав Луне према Леонори. Трећа тема је политичка борба између двају кнезова у чијим се таборима налазе и два супарника, Манрико и Луна. Трагична судбина Манрика, Леоноре, Ацучене и Луне може се схватити једино у романтичарском концепту опере - о идеји фаталности, а то је: проклетство и казна судбине се не може избећи. У својој основној карактеристици то је права италијанска опера, или боље рећи права драма, где и белканто и драма чине целину. Може се слободно рећи да се у опери *Трубадур* изражавају спонтано и искрено карактеристике његовог генија и његове уметности.

М. Сабљић

Српско народно позориште Позоришни трг 1, 21000 Нови Сад
Телефони: 21/ 6621-411; (централ), 6612-582, 6616-669

За издавача / МИЛИВОЈЕ МЛАЂЕНОВИЋ, управник
Директор Опере / БЕРИСЛАВ СКЕНДЕРОВИЋ
Уредник / ДУШАНКА РАДМАНОВИЋ
Обликовање / РАДУЛЕ БОШКОВИЋ
Фотографије / МИОМИР ПОЛЗОВИЋ
Технички уредник / ЖАРКО ДЕАК
Компјутерски спог / ЉИЉАНА БИЛБИЈА и НАДА РАДОВИЋ
Штампарија БУДУЋНОСТ, Нови Сад / Тираж 1.500
Сезона 2008/2009.